

ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАХОДИ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАХОДИ У СФЕРІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ – 2020 (ІНІЦІАТИВИ ТА СПІВІНІЦІАТИВИ НАУКОВЦІВ ВІДДІЛУ АНДРАГОГІКИ ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА НАПН УКРАЇНИ)

Лук'янова Лариса Борисівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0982-6162>

Аніщенко Олена Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6145-2321>

Котун Кирил Васильович – кандидат педагогічних наук, докторант Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3661-6689>

І Міжнародна науково-практична конференція «Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи» (6-7 лютого 2020 року; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (організатор), відділ андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України (співорганізатор), м. Харків)

Кількість учасників: 208 осіб (наукові, науково-педагогічні працівники закладів вищої, післядипломної освіти, наукових установ НАПН України, майбутні педагоги, представники органів місцевої влади, неурядових організацій та ін. з різних регіонів України). З доповідями на пленарних засіданнях виступили науковці ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України: **Лук'янова Л.Б.** – д. пед. н., проф., член-кор. НАПН України, директор Інституту, **Аніщенко О.В.** – д. пед. н., проф., завідувач відділу андрагогіки, **Баніт О.В.** – д. пед. н., с. д., п. н. с. відділу андрагогіки. 15 співробітників Інституту взяли участь у роботі секційних засідань дистанційно.

Основні питання, які обговорювалися: освіта дорослих як чинник розвитку людського капіталу в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів; неперервна освіта та освіта впродовж життя в історії вітчизняної й зарубіжної педагогічної думки; досвід організації і розвитку систем освіти дорослих у зарубіжних країнах; андрагогіка та управління людськими ресурсами; професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогів й андрагогів до роботи з різними категоріями дорослого населення; освітні потреби різних категорій дорослого

населення; психологічний супровід освіти дорослого населення.

Результативність заходу: програма конференції, рекомендації за результатами проведення конференції щодо розвитку освіти дорослих в Україні, монографія (Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи: монографія / За заг. ред. акад. Н.Г. Ничкало, акад. І.Ф. Прокопенка. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 546 с.).

II Міжнародний науково-практичний WEB-форум «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя» (25-27 березня 2020 року, Українська інженерно-педагогічна академія, ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Харків).

Кількість учасників: 218 осіб (наукові, науково-педагогічні, педагогічні працівники, студенти, здобувачі, представники органів місцевої влади, неурядових організацій та ін.); від ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України взяли участь 10 осіб. Модератори секцій – **Баніт О.В.**, д. пед. н., с. д., п. н. с. відділу андрагогіки, **Ігнатович О.М.** – д. психол. н., с. н. с.

Основні питання, які обговорювалися: трансдисциплінарна парадигма формування й розвитку інтелектуального і трудового потенціалу держави; професійний розвиток працівників освіти у сфері інтелектуальної власності; освіта дорослих в умовах динамічного розвитку інформаційного суспільства; теоретично-практичні аспекти розвитку освіти і науки в умовах сучасних трансформацій; адаптивне управління соціально-педагогічними системами; науково-практичні засади цифрової освіти: засоби, методики, технології, середовища інноваційні трансформації в економічній і політичній освіті; психолого-педагогічні й соціальні комунікації розбудови єдиного відкритого інформаційного простору освіти; інформаційно-бібліографічний та інформаційно-аналітичний супровід модернізації та реформування освіти; інтернаціоналізація наукової освіти: стратегії випереджального розвитку суспільства знань; модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції.

Результативність заходу: програма Форуму, рекомендації Форуму щодо розбудови єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя, збірник матеріалів Форуму (Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя Forum-SOIS: збірник матеріалів II Міжнародного науково-практичного WEB-форуму (25-27 березня 2020 р.). УІПА, ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ – м. Харків, 2020).

Секційне онлайн-засідання відділу андрагогіки «Освіта різних категорій дорослого населення як ресурс розвитку суспільства, що навчається» в рамках звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2019 рік «Тенденції розвитку освіти дорослих в Україні та зарубіжжі»

(24 квітня 2020 року, ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ).

Кількість учасників – 27 осіб (педагогічні та науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти, науковці, представники медіа, громадських організацій, здобувачі наукових ступенів доктора філософії та доктора наук Інституту). З доповідями виступили науковці відділу андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України: **Аніщенко О.В.** – д. пед. н., проф., завідувач відділу, **Баніт О.В.** – д. пед. н., с. д., п. н. с. відділу, **Коваленко О.Г.** – д. психол. н., проф., г. н. с. відділу, **Калюжна Т.Г.** – к. філософ. н., с. н. с., п. н. с. відділу, **Котирло Т.В.** – с. н. с. відділу, **Піддячий В.М.** – к. пед. н., с. н. с. відділу. Модератор – **Аніщенко О.В.**, д. пед. н., проф. Інформаційно-технічне забезпечення – **Котун К.В.**, к. пед. н., с. н. с. відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих.

Основні питання, які обговорювалися: навчання у центрах освіти дорослих; комунікативні якості педагогічного персоналу у сфері освіти людей третього віку; тенденції розвитку неформальної освіти топ-менеджерів міжнародних організацій; дистанційне навчання дорослого населення в кризових соціальних умовах; професійний розвиток державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування; розвиток громадянської компетентності майбутніх педагогів; партнерство у сфері педагогізації батьків вихованців закладів загальної середньої освіти; зарубіжний досвід освіти дорослих.

Результативність заходу: програма конференції, рекомендації за результатами проведення секційного засідання конференції щодо розвитку освіти дорослих в Україні.

V Всеукраїнські читання «Особистісний і професійний розвиток дорослих: проблеми і перспективи», присвячені пам'яті академіка Семена Устимовича Гончаренка (21 травня 2020 року; відділ андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ).

Кількість учасників – 58 осіб (наукові, науково-педагогічні, педагогічні працівники, аспіранти, докторанти, здобувачі наукових ступенів); з доповідями на пленарному засіданні виступили 8 науковців; у роботі секційних засідань взяли участь 50 осіб. З доповідями виступили науковці відділу андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України: **Аніщенко О.В.** – д. пед. н., проф., завідувач відділу, **Баніт О.В.** – д. пед. н., с. д., п. н. с. відділу, **Коваленко О.Г.** – д. психол. н., проф., г. н. с. відділу, **Калюжна Т.Г.** – к. філософ. н., с. н. с., п. н. с. відділу, **Котирло Т.В.** – с. н. с. відділу, **Піддячий В.М.** – к. пед. н., с. н. с. відділу. Модератор – **Лук'янова Л.Б.**, д. пед. н., проф., член-кор. НАПН України, директор Інституту. Інформаційно-технічне забезпечення – **Котун К.В.**, к. пед. н., с. н. с. . відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих.

Основні питання, які обговорювалися: науково-педагогічна спадщина академіка Семена Устимовича Гончаренка; психолого-педагогічні засади розвитку освіти дорослих; освіта різних категорій дорослих як важливий ресурс розвитку регіонів, що навчаються;

особистісний і професійний розвиток фахівців в Україні та зарубіжжі.

Результативність заходу: програма Читань, рекомендації щодо використання можливостей формальної, неформальної та інформальної освіти для особистісного й професійного розвитку дорослого населення.

Вебінар «Інструменти розвитку емоційної культури педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих» (17 червня 2020 року, відділ андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ).

Кількість учасників – 28 осіб (наукові, науково-педагогічні, педагогічні працівники, здобувачі); з доповіддю виступили **Калюжна Т.Г.** – к.філос.н., с.н.с., п.н.с. відділу андрагогіки, **Пучина О.В.** – к.психол.н., психолог-психотерапевт, керівник Студії практичної психології «Персона» (м. Запоріжжя). Інформаційно-технічне забезпечення – **Котун К.В.**, к. пед. н., с. н. с. . відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих.

Основні питання, які обговорювалися: розвиток емоційної культури педагога; попередження емоційного вигорання та подолання стресу; контролювання емоційного стану; техніки, прийоми, які дозволяють контролювати емоційний стан, сприяють забезпеченню емоційної стійкості особистості; ефективність освітньої взаємодії з дорослими у просторі формальної і неформальної освіти.

Результативність заходу: програма вебінару, рекомендації щодо використання технік і прийомів для контролю емоційного стану та попередження емоційного вигорання.

Вебінар «Неформальна освіта: вчора, сьогодні, завтра» (18 червня 2020 року, відділ андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ).

Кількість учасників: 42 особи (науково-педагогічні працівники Інституту, здобувачі наукового ступеня доктора філософії, слухачі курсів підвищення кваліфікації, фахівці, які працюють у сфері освіти дорослих, науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти, вчителі загальноосвітніх закладів). Модератори, спікери – **Лук'янова Л.Б.**, д. пед. н., проф., член-кор. НАПН України, директор Інституту, **Баніт О.В.** – д. пед. н., с. д., п. н. с. відділу андрагогіки. Інформаційно-технічне забезпечення – **Котун К.В.**, к. пед. н., с. н. с. . відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих.

Основні питання, які обговорювалися: сучасні тенденції розвитку неформальної освіти; проблеми й перспективи розвитку неформальної освіти в Україні; очікувані зміни професій на ринку праці в Україні; шляхи інтеграції формальної і неформальної освіти, результати моніторингу освітніх потреб різних категорій населення України; законодавче й нормативно-правове забезпечення освіти дорослих в Україні та за кордоном, визнання та валідація результатів неформальної освіти.

Результативність заходу: програма вебінару, рекомендації щодо розвитку неформальної освіти дорослих в Україні, сертифікати учасників.

Вебінар «Ефективне спілкування: вміння слухати і чути» (4 листопада 2020 року, відділ андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ).

Кількість учасників – 32 особи (педагогічні, наукові, науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти і наукових установ, здобувачі наукових ступенів). Модератори, спікери – **Калюжна Т.Г.** – к.філос.н., с.н.с., п.н.с. відділу андрагогіки, **Самко А. М.** – с.н.с. відділу андрагогіки. Інформаційно-технічне забезпечення – **Котун К.В.**, к. пед. н., с. н. с. . відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих.

Основні питання, які обговорювалися: особливості ефективного спілкування та активного слухання; розвиток комунікативної компетентності педагога; невербальні засоби слухання, поради для ефективного спілкування; ефективне спілкування.

Результативність заходу: рекомендації щодо ефективного спілкування у закладах освіти дорослих, подолання бар'єрів у комунікації.

Вебінар «Освіта дорослих: теорія, практика, партнерство» (5 листопада 2020 року, відділ андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України у співпраці з Науково-методичною лабораторією освіти дорослих та педагогічного проєктування Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, ГС «Українська асоціація освіти дорослих», м. Київ).

Кількість учасників – 50 осіб (педагогічні, науково-педагогічні працівники наукових установ НАПН України, закладів вищої, професійно-технічної (професійної), післядипломної освіти, науково-методичних центрів професійно-технічної освіти, педагогічні працівники закладів дошкільної, загальної середньої освіти, представники громадських та інших організацій, майбутні педагоги). Модератори, спікери – **Лук'янова Л.Б.**, д. пед. н., проф., член-кор. НАПН України, директор ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, **Аніщенко О.В.** – д. пед. н., проф., завідувач відділу андрагогіки. Інформаційно-технічне забезпечення – **Котун К.В.**, к. пед. н., с. н. с. . відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих.

Основні питання, які обговорювалися: зарубіжний досвід підготовки андрагогів, стан і перспективи підготовки андрагогів в Україні, джерела саморозвитку особистості, подолання бар'єрів в освіті дорослих (антропософсько-орієнтований підхід), досвід формування готовності до професійного кар'єрного зростання педагогів (на прикладі випускників аспірантури ХНПУ імені Г.С. Сковороди).

Результативність заходу: програма вебінара, рекомендації щодо професійної підготовки андрагогів в Україні.

У рамках заходів XI Міжнародної виставка «Сучасні заклади освіти» (4-6 серпня 2020 року, м. Київ) відділом андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України організовано й проведено круглий стіл «Освіта дорослих як чинник розвитку людського капіталу в умовах глобалізації та євроінтеграції».

Кількість учасників – 22 особи (наукові, науково-педагогічні,

педагогічні працівники ЗВО, наукових установ, представники громадських організацій, здобувачі наукових ступенів, інші учасники виставки); з доповідями виступили співробітники відділу андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України: **Аніщенко О.В.** – д. пед. н., проф., завідувач відділу, **Баніт О.В.** – д. пед. н., с. д., п. н. с. відділу, **Коваленко О.Г.** – д. психол. н., проф., г. н. с. відділу, Калюжна Т.Г. – к. філософ. н., с. н. с., п. н. с. відділу, Котирло Т.В. – с. н. с. відділу, Піддячий В.М. – к. пед. н., с. н. с. відділу. Модератор – **Аніщенко О.В.**, д. пед. н., проф. Інформаційно-технічне забезпечення – **Котун К.В.**, к. пед. н., с. н. с. відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих.

Основні питання, які обговорювалися: філософсько-педагогічний вимір освіти дорослих, соціогуманітарний потенціал розвитку освіти дорослих в умовах модернізації сучасної освіти, тенденції розвитку освіти дорослих в умовах глобалізації та євроінтеграції, соціальні проекти в освіті дорослих (на прикладі університетів третього віку), педагогізація батьків і членів родин учнів ЗСО як актуалітет розвитку освіти дорослих.

Результативність заходу: програма Виставки, обговорення успішних практик і перспективних напрямів розвитку освіти дорослих в Україні, рекомендації щодо впровадження заходів, спрямованих на розширення можливостей ціложиттєвого навчання.

У рамках заходів XII Міжнародної виставки «Інноватика в сучасній освіті» відділом андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України організовано й проведено вебінар «Андрогог як фахівець у сфері освіти дорослих» (14 жовтня 2020 року, м. Київ).

Кількість учасників – 35 осіб (педагогічні й науково-педагогічні працівники закладів вищої, професійно-технічної (професійної), післядипломної освіти, наукових установ НАПН України, педагогічні працівники закладів дошкільної, загальної середньої освіти, представники громадських організацій); з доповідями виступили: **Лук'янова Л.Б.**, д. пед. н., проф., член-кор. НАПН України, директор Інституту, співробітники відділу андрагогіки – **Аніщенко О.В.**, д. пед. н., проф., завідувач відділу, **Баніт О.В.**, д. пед. н., с. д., п. н. с. відділу, **Коваленко О.Г.**, д. психол. н., проф., г. н. с. відділу, Калюжна Т.Г., к. філософ. н., с. н. с., п. н. с. відділу, **Котирло Т.В.**, с. н. с. відділу, Піддячий В.М., к. пед. н., с. н. с. відділу. Модератори – **Лук'янова Л.Б.**, д. пед. н., проф., член-кор. НАПН України, **Аніщенко О.В.**, д. пед. н., проф. Інформаційно-технічне забезпечення – **Котун К.В.**, к. пед. н., с. н. с. відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих.

Основні питання, які обговорювалися: досвід підготовки і професійної самореалізації андрагогів в Україні та зарубіжжі, функції і ролі андрагога в умовах формальної і неформальної освіти, сутність і зміст професійної компетентності андрагога, потенціал тьюторства для розвитку андрагогічної компетентності викладача закладу післядипломної педагогічної освіти.

Результативність заходу: програма Виставки, обговорення

успішних практик підготовки педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих в Україні та зарубіжжі, рекомендації щодо професіоналізації андрагогів у національному освітньому просторі.

Віртуальна книжкова виставка до Загальних зборів НАПН України «Наукове забезпечення розвитку освіти дорослих в Україні» (20 листопада 2020 року, Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ).

Науковці відділу андрагогіки взяли участь у підготовці віртуальної книжкової виставки до Загальних зборів НАПН України «Наукове забезпечення розвитку освіти дорослих в Україні» (20 листопада 2020 року): https://drive.google.com/file/d/1OggKnnQfypLrqGUc5Cc4kGt_ko5BLXzJ/view ; <https://drive.google.com/file/d/1EMgPPBcCt0US5b6xjZxAyANOk-0w5OH0/view>).

Упорядники віртуальної книжкової виставки до Загальних зборів НАПН України: **Ничкало Н.Г.** – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України; **Лук'янова Л.Б.** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України; **Аніщенко О.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України; **Бондарчук О.В.** – завідувач відділу наукової організації та зберігання фонду Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського; **Штома Л.Н.** – завідувач бібліотеки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України.

Публікації про проведені заходи на сайтах установ:

1. Аніщенко О.В. (2020). Андрагог як фахівець у сфері освіти дорослих (вебінар). URL: <http://ipood.com.ua/novini/andragog-yak-fahvec-u-sfer-osviti-doroslih-vebinar/>

2. Аніщенко, О.В. Освіта дорослих: теорія, практика, партнерство (вебінар). URL: <http://ipood.com.ua/novini/osvta-doroslih-teorya,-praktika,-partnerstvo-vebinar/>

3. Аніщенко, О.В. (2020). Перша Міжнародна науково-практична конференція «Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи». URL: <http://ipood.com.ua/novini/persha-mjnarodna-naukovo-praktichna-konferencya-osvta-doroslih-svtov-tendenc,-ukransk-real-ta-perspektivi/>

4. Аніщенко, О.В., Баніт, О.В. (2020). Секційне онлайн-засідання відділу андрагогіки «Освіта різних категорій дорослого населення як ресурс розвитку суспільства, що навчається» в рамках звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2019 рік «Тенденції розвитку освіти дорослих в Україні та зарубіжжі». URL: <http://ipood.com.ua/novini/sekcyne-onlayn-zasdannya-vddlu-andragogki/>

5. Аніщенко, О.В., Баніт О.В., Калюжна, Т.Г., Котирло, Т.В.,

Піддячий, В.М. (2020). Вебінар «Освіта дорослих в Україні: перспективи розвитку». URL: <http://ipood.com.ua/novini/vebnar-osvta-doroslih-v-ukrain-perspektivi-rozvitku-918/>

6. Аніщенко, О.В., Калюжна, Т.Г. (2020). Вебінар «Інструменти розвитку емоційної культури педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих». URL: <http://ipood.com.ua/novini/vebinar-nstrumenti-rozvitku-emocijno-kulturi-pedagogichnogo-personalu-u-sferi-osviti-doroslih-940/>

7. Баніт, О.В. Вебінар «Неформальна освіта: вчора, сьогодні, завтра». URL: <http://ipood.com.ua/novini/vebnar-neformalna-osvta--vchora,-sogodn,-zavtra/>

8. Баніт, О.В. (2020). WEB-Форум «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя». URL: <http://ipood.com.ua/novini/web-forum-rozbudova-dinogo-vdkritogo-nformacynogo-prostoru-osviti-vprodovj-jytta/>

9. Вебінар «Освіта дорослих в Україні: перспективи розвитку» у рамках роботи V Всеукраїнських педагогічних читань «Особистісний і професійний розвиток дорослих: проблеми і перспективи», присвячених пам'яті академіка Семена Устимовича Гончаренка. (2020). URL: <http://naps.gov.ua/ua/press/releases/1940/?fbclid=IwAR08zRvVsSjhgMkx6hgqfpm0Rw3CcLbwA0i7MeSsB72RB-2iOXML7jSRfEQ>

10. Віртуальна книжкова виставка до Загальних зборів НАПН України «Наукове забезпечення розвитку освіти дорослих в Україні». (2020). URL: <https://cutt.ly/4vhw63>

11. Загальні збори Національної академії педагогічних наук України. (2020). URL: <https://dnpp.gov.ua/ua/?news=25556>

12. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України: вебінар «Андрогог як фахівець у сфері освіти дорослих» у рамках XII Міжнародної виставки «Інноватика в сучасній освіті». (2020). URL: <http://naps.gov.ua/ua/press/releases/2092/>

13. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України: секційне онлайн-засідання відділу андрагогіки звітної науково-практичної конференції «Тенденції розвитку освіти дорослих в Україні та зарубіжжі». (2020). URL: <http://naps.gov.ua/ua/press/releases/1877/>

14. Калюжна, Т.Г. (2020). Вебінар «Інструменти розвитку емоційної культури педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих». URL: <http://ipood.com.ua/novini/vebinar-nstrumenti-rozvitku-emocijno-kulturi-pedagogichnogo-personalu-u-sferi-osviti-doroslih-940/>

15. Калюжна, Т.Г. Самко, А.М. (2020). Ефективне спілкування: вміння слухати і чути. URL: <http://ipood.com.ua/novini/efektivne-splukuvannya-vminnya-sluhati-i-chuti-997/>

16. Муранова, Н.П. (2020). Подяка від Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій НАУ. URL: <http://ipood.com.ua/novini/podyaka-vd-navchalno-naukovogo-nstitutu-nnovacynih-osvtnh-tehnology-nau/>